

nem elégedtek meg az eddigi jövedelemmel — egyre többet akartak kapni. Ennek bizonyítására megemlítjük, hogy a munkások akkordban dolgoznak, és egy mázsa szénért 16 fillért kapnak. De ebből a 16 fillérből nekik kell megvásárolniuk a robbanóanyagot és az olajat, viselniük kell a szerszámok javításának költségeit, és fizetniük kell a munkás segélyalapra is.

És ez csak egy része az itt fennálló kizsákmányoló módszernek. — Feltesszük a kérdést: Lehetséges-e vajon, hogy 7 ezer ember öt perc alatt széteszjon? Annál kevésbé [lehetséges ez], mivel a színhelyet, ahol a sztrájkolók tartózkodtak, már több napja megszállva tartották.

A tett, amit a vérszomjas Janza elkövetett, az eddig előfordult esetek közül is a legbarbárabb. Ilyen vadállatoknak szolgáltatják ki a magyarországi munkásnépet a nemzeti demokrácia uralma alatt. Figyelembe kell venni azt is, hogy a békéltető tárgyalások folyamatban vannak, és hasonló esetekben a hatóságok megvárják az eredményt.

A létükért vívott harcban elesett petrozsényi munkások vére erőt ad majd Magyarországon összes munkásainak a felszabadulás felé vezető úton.

B

1906 nov. 10

A „Narodni Glas” beszámolója a boszniai és hercegovinai szervezett munkásság mozgalmairól¹

Még nem is olyan rég, senki sem hihette és sejtette volna, hogy Boszniában és Hercegovinában, ezekben az országokban, ahol még nem halt ki a török szellem és életmód, ahol péntekenként még dervisek kiáltoznak a mecsetek minaretjeiről² profétájuk után, hogy „adja vissza császárságukat”, és tisztítsa meg országukat a „gyauroktól”, még nem is oly rég elképzelhetetlen volt, hogy a „büszke” Boszniában és Hercegovinában felhangzanak a munkás-Marscillaise hangjai, hogy az osztályöntudatos proletariátus ezekben az országokban [is] megkezdje gazdasági és politikai felszabadulási harcát. Miközben azonban a szerbek, horvátok, németek, magyarok és más nemzetiségek sovinszta orgiája végigdüböngött a két rabságba ejtett ország egyik végétől a másikig, lassan ide is behatolt a kapitalizmus, mindinkább megszilárdult és gyökeret vert. Ezekben az országokban a kapitalizmus számára kedvezőek a feltételek. A társadalmi szükségleteket fedező sokféle áru termelése könnyű ezekben az országokban, miután nyersanyag és anyag még elegendő mennyiségben van, és ezenkívül a munkaerő sem drága, mert a megsarcolt nép kénytelen napszámba, bér munkába járni, hogy keresethez jusson, mellyel önmagát és családját eltarthassa, miután előzőleg a birtokosok kizsákmányolták és teljesen proletarizálták. A kapitalizmus ünnepléses bevonulása a pasák és vezérek országába elkerülhetetlenül magával hozta, mint ahogy mindenütt magával hozza, ahol megjelenik: a bér munkások tömörülését és szervezkedését. Nagy gyárak és üzemek nyíltak meg Szarajevóban és környékén, zúgni kezdtek a gépszíjak, és Bosznia és Hercegovina tájain egyre több és több gyárkérmény füstölgött. A házatlanok - - házatlanok a gyárakba özönlöttek, hogy a tőkének felkínálják fizikai erejüket. De a tőke mindenütt kegyetlen, tehát itt is az. Annyit sem adott nekik, hogy emberi módra megélhessenek, hanem megkezdte kiuzsorázásukat és kizsákmányolásukat. Az okkupált tartományokból Ausztria kettős hasznot húzott és húz; nagy állami adókkal terheli és tönkreteszi a lakosság tömegeit, ezenkívül pedig a kapitalista kizsákmányolás révén kiuzsorazza a munkástömegeket. Ez az utóbbi [azonban] elkerülhetetlen, bárki is tartsa kezében a Bosznia és Hercegovina feletti uralmat.

E két ország különböző ipari vállalatainál alkalmazott munkások elég sokáig túrték tiltakozás nélkül a velük szemben folytatott embertelen kizsákmányolást, de ezt nem viselheték el tovább. Miután a proletariátus minden láрма és hivalkodás nélkül, ami egyébként is csak az urak, a jól táplált „népvezérek” sajátossága — modern szervezetet alapított, és az osztályharc terére lépett, ez év nyarán bekövetkezett az egyik szarajevói fémárugyárban az első sztrájk. Erre a sztrájkra az államhatalom kíméletlen választ adott, kivonulták a katonaságot, és Szarajevo utcáin ártatlan munkások vérént ontották. Ez azonban nem akadályozhatta meg a munkások további harcát. Ezután újabb sztrájkok következtek másutt is, mint Mosztárban, Konyicán, Ljubiskán,

¹ A közlemény eredeti címe és lelőhelye: *Radnički pokret u Bosni i Hercegovini* — Munkásmozgalom Boszniában és Hercegovinában. — *Narodni Glas*, 1906. nov. 10; 19. sz.

² Az eredeti szövegben: *tulbákról* és *minaretekről*.

Csaplinban, Metković-on, Kakalj-Dobojban, Varasán, Zenicán, Trávnikon stb. Az egész országban a szabadság szele fujdogált, és mozgásba hozta mindazt, aki szabadelvűen érez, mint ahogy nyáron hullámszik a búzatenger. Néhány felkészült és iskolázott agitátor jött Zágrárból és Belgrádból, és szertevitte a gazdasági és a politikai harc lángját. És amíg a szerb és horvát nacionalisták még mindig mellébeszélnek, és különféle hazafiaskodó lapjaikban valamilyen nacionalista harcról és öntudatról firkálnak, amiről persze szó sincs, addig a boszniai és hercegovinai proletariátus állandóan szervezkedik és fejlődik. Nem hagyta magát félrevezetni a különböző ingyenélők hazafias szónoklataitól, hanem a proletár osztályharc zászlaja alá sorakozott.

A munkásság szervezkedése a munka minden ágazatában megindult. Magában Szarajevóban már tíz munkásszakszervezet működik. A más országbeli mozgalomból merített tapasztalatok révén az (itteni) munkásság azonnal felismerte egy központi szervezet és a harc központosításának szükségét. Még a szervezés kezdetén meglakult a Főszövetség, mely már a harc első időszakában megmutatta hasznosságát, szükségességét és [létrehívása] indokolt voltát. A sztrájkok idején már megvolt az ács, a fémipari, az építőipari, a szabóipari, a szobafestők és a pékmunkások egyesülete. Ezután csatlakozott a Főszövetséghez a dohánymunkások egyesülete, majd a többiek, úgyhogy a szövetségbeli szervezetek száma tízre emelkedett. A szervezés állandóan előrehalad, egyrészt úgy, hogy szaporodik a tagok száma, másrészt, hogy újabb és újabb munkaágak szerveződnek meg. A szervezethez minden nemzetiséghez és mindkét nemhez tartozó munkás csatlakozik. A szervezetek vasárnap, október 17-én nyitották meg a Munkásotthont³ is, ahol az összes szervezetek elhelyezést nyertek. Hogy ez a harcban elért eredmények szempontjából mit jelent, azt valóban csak azok képesek megítélni, akik tudják, milyen nehézségeket képes a munkásszervezés útjába gördíteni a bosznia-hercegovinaihoz hasonló katonabirokrata rendszer. Ausztria bevonult Boszniába és Hercegovinába, rabságba vetette és megsarcolta a népet, és így utat nyitott a két országban a kapitalizmus számára. Ezekben az országokban egyedül a proletariátus emelte fel férfiasan szavát, és áldozatkész bátorsággal harcot indított gazdasági és politikai felszabadulásáért. Ugyancsak egyedül a proletariátus tudja majd ezt a harcot véghezvinni, megvívni harcát az elnyomottak és leszorítottak teljes győzelméig. Nem sok időbe telik és Bosznia és Hercegovina proletariátusa Szerbia, Magyarország és egyéb dél-európai országok proletariátusával szövetségbe, hatalmas dél-európai⁴ szervezett munkás-erőt képez majd az európai kontinensen, mely rátermettségével teljesíti majd a történelem által neki szánt feladatot, hogy a nyugat-európai munkásmozgalommal együtt véget vessen a mai kapitalista társadalomnak, és megalapítsa a szocialista társadalmat.

C

1906 dec. 15

Az 1906 dec. 8-ára és 9-ére Zsolnára összehívott és betiltott szlovák szociáldemokrata kongresszus határozati javaslatai¹

A magyarországi szociáldemokrata párt szlovák végrehajtó bizottsága — mint ezt olvasóink tudják — december 8-ára és 9-ére Zsolnára összehívta a felsővidéki szervezetek konferenciáját, mely értekezleten határozatokat kellett volna hozni a szociáldemokrata szervezetek működésével kapcsolatban, valamint sajtónk terjesztéséről. Tekintettel arra, hogy semmi okunk sincs a zárt ajtó mögötti, titkos tanácskozásra, mivel pártunk működése mindenki számára, akár barát, akár ellenség, nyitott könyvként áttekinthető, úgy döntöttünk, hogy konferenciánkat nyilvánosan tartjuk meg, és éppen ezért bejelentettük a zsolnai szolgabírónak. Ez azonban a szociáldemokrácia és a nemzetiségek üldözésének jelenlegi szakaszában úgy tartotta helyesnek, hogy teljesen reakciós álláspontot foglaljon el, és így az utolsó pillanatban egyszerűen betiltotta a konferenciát. Mielőtt azonban „hazafias” cselekedetét véghezvitte volna, azzal a hitegetéssel, hogy engedélyt ad a konferencia megtartására, kicsalta a tanácskozás bejelentőitől az összes delegátusok névsorát. A konferencia nem engedélyezésére állítólag az a körülmény szolgáltatott okot, hogy a konferencia

³ Értsd: a bosznia-hercegovinai Munkás Főszövetség központját, a szarajevói munkásotthont.

⁴ Értsd: délkelet-európai.

¹ A közlemény eredeti címe és megjelenési helye: *Perspekucii*. — Üldözés. — Napred, 1906. 4. sz.